

УДК 338.124.4(477)

*Івашко О.А.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та оподаткування,
Кучерук М.В.,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки*

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сьогодні економіка України перебуває в умовах кризового стану, який характеризується зниженням рівня реального ВВП, високим рівнем безробіття населення, недовірою до вітчизняного виробника, наповненістю українських ринків збуту імпортними товарами низької якості. Тому актуальним стає дослідження шляхів подолання кризи виробництва в Україні та забезпечення стабільного функціонування вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню подолання кризових явищ в економіці держави присвячено праці багатьох вітчизняних вчених, а саме Ю. Бажала, В. Гейця, Б. Кваснюка, А. Чухна та ін. Теоретичні проблеми взаємозалежності розвитку ринкової економіки та інновацій досліджуються такими вченими, як А. І. Анчишкін, Л. Л. Антонюк, І. М. Буднікевич, С. В. Валдайцев, С. Ю. Глазьев та ін.

Разом з тим проблема подолання кризи виробництва в умовах ринковоорієнтованої економіки нашої держави потребує глибшого дослідження, що і зумовлює її актуальність.

Постановка завдання. Основною метою статті є дослідження моделі кризового стану економіки України та обґрунтування пропозицій щодо стабілізації економічних процесів з метою збільшення реального ВВП держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. На спад виробництва в Україні впливає низка причин, а саме зниження купівельної спроможності населення, недостатність висококваліфікованих працівників технічних спеціальностей, недостатньо ефективного регулювання функціонування економіки, велике податкове навантаження підприємств, пріоритетна увага споживачів до продукції закордонного виробника, високий рівень корупції, що спричиняє тінізацію доходів підприємств.

Однією із ключових проблем вітчизняного виробництва залишається моральний та технічний знос основних засобів на більшості підприємств України. Для успішного функціонування суб'єктів підприємництва необхідне періодичне оновлення основного капіталу, що забезпечить виробництво конкурентоспроможної продукції, задовільний фінансовий стан підприємства, задоволення попиту населення, а також стабільне функціонування економіки держави [6].

За даними Державного комітету статистики, ступінь зносу основних засобів підприємств України у 2010 р. досяг 74,9% [4]. Разом з тим, у деяких галузях економіки значення цього показника ще вищі: на підприємствах транспорту та зв'язку – 94,4%, для підприємств виробництва та розподілення електроенергії, газу та води цей коефіцієнт дещо нижчий – 60,7% [3]. Високий ступінь зносу свідчить про незадовільний технічний стан основних засобів, який унеможливує успішне функціонування господарюючих суб'єктів та зумовлює необхідність модернізації, заміни та оновлення їх основного капіталу.

Для досягнення економічного зростання нашої держави обсяги інвестицій в основні засоби мають бути набагато вищими. Про це переконливо свідчить досвід інших країн, які досягли високих результатів розвитку економіки. Зокрема, у Китаї 15 років тому стан основних засобів був таким, як нині в Україні, проте на оновлення основного капіталу щорічно спрямовується 40-46% ВВП, що забезпечує економічне зростання держави [8]. Натомість ситуація в Україні залишає бажати кращого: інвестиції в основні засоби відносно ВВП склали: у 2009 р. – 16,6%, у 2010 р. – 13,9%, у 2011р. – 15,9% [4]. Рекомендоване значення цього показника у Європі складає 30%, хоча вітчизняні науковці стверджують, що й такого рівня для економічного зростання України буде мало та пропонують 40% [1].

Негативна тенденція скорочення обсягів оновлення основних засобів підприємств, яка спостерігається упродовж останніх років, пов'язана, насамперед, із відсутністю необхідних фінансових ресурсів [6]. Як свідчить вітчизняна практика, більша частина інвестицій у основні засоби здійснюється за рахунок коштів приватного сектору, причому головним джерелом фінансування довгострокових реальних інвестицій є власні кошти суб'єктів підприємництва. Цих коштів недостатньо для необхідного рівня оновлення основних засобів, здебільшого імпортних і високовартісних. [1] Теорія оптимізації структури капіталу вказує за необхідне залучати додаткові джерела фінансування для успішного функціонування суб'єктів підприємництва. Стає очевидним те, що для оновлення основних засобів потрібне довгострокове кредитування підприємств, однак нині воно є недоступним для більшості господарюючих суб'єктів через

високу їх вартість та дуже високі вимоги до позичальників. Адже банки надають перевагу при кредитуванні тим напрямам бізнесу, які мають швидкий капіталооборот, зокрема, підприємствам торгівлі [2].

Вищеописану проблему можна вирішити, запустивши механізм, який умовно зображений на рис. 1. Відповідно до запропонованого механізму державі необхідно:

по-перше, стимулювати залучення інвестицій у підприємства, які виготовляють основні засоби. Необхідно збільшувати частку їх фінансування за рахунок державних і місцевих бюджетів, розробивши відповідні пріоритетні інвестиційні проекти, а також надавати пільги (податкові, кредитні тощо) господарюючим суб'єктам, які долучаються до фінансування цих інвестицій;

по-друге, спрямовувати інвестиції у розвиток людського капіталу, а саме на підготовку провідних фахівців технічних напрямів, оскільки вони в подальшому зможуть створити, а також обслуговувати конкурентоспроможні основні засоби українських підприємств;

по-третє, знизити відсоткові ставки на цільові кредити (для інвестування в основні засоби), що зробить їх доступнішими для українського виробника.

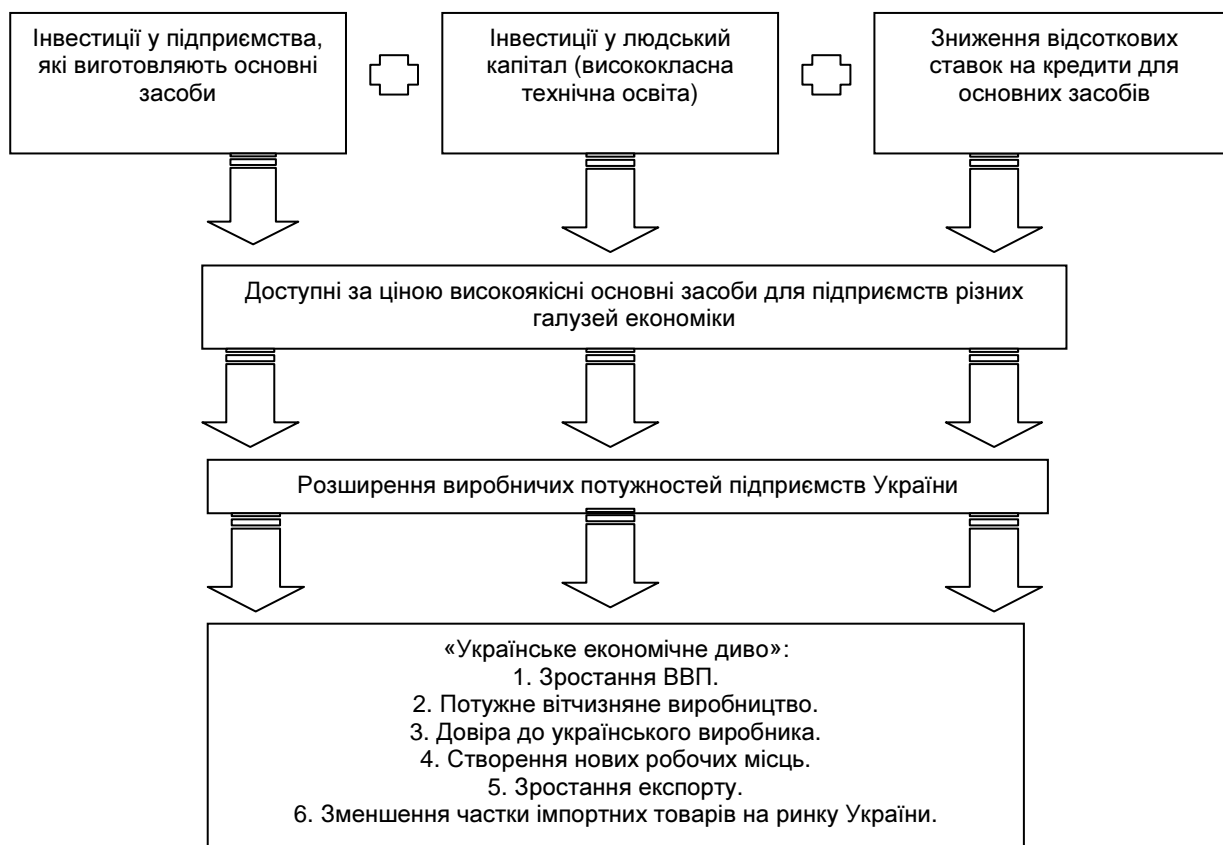

Рис. 1. Механізм подолання кризи виробництва в Україні

У результаті впровадження запропонованих напрямів у вітчизняну економіку, вони можуть стати каталізатором потужних змін в ній, адже це забезпечить підприємства різних галузей економіки високоякісними основними засобами за доступними цінами для українського виробника, оскільки для їх виготовлення буде залучено достатньо коштів і над їх виробництвом працюватимуть висококваліфіковані спеціалісти технічних напрямів підготовки, а отже, вітчизняні основні засоби будуть дешевшими за імпортні, а також доступнішими стануть цільові кредити. Це призведе до розширення виробничих потужностей вітчизняних підприємств, що забезпечить умови для настання «Українського економічного дива»: зростання ВВП, розвитку потужного вітчизняного виробництва, створення нових робочих місць, а відтак зменшення рівня безробіття, зміцнення довіри до українського виробника, зростання експорту та зниження частки імпортних товарів на ринку України.

Разом з тим, слід відмітити, що термін проведення даної реформи не може бути меншим, ніж 10 років, оскільки суб'єкти господарювання, які займаються виробничою діяльністю, мають довготривалий капіталооборот і висококласна підготовка фахівців технічних напрямів вимагає, принаймні, 4-6 років навчання.

Відповідно до Стратегії національної модернізації України, перспективи розвитку вітчизняної економіки залежатимуть від підвищення її конкурентоспроможності та здійснення якісних структурних зрушень шляхом переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку. Якщо період 2010-2012 рр. буде етапом посткризового зростання після відновлення нормальної роботи фінансової системи, то період

2013-2020 рр. має стати важливим етапом реструктуризації економіки й закріплення позитивних тенденцій економічного та соціального розвитку України. Саме здійснення прогресивних інституційних та структурних перетворень, поглиблення європейської інтегрованості української економіки має вивести Україну до групи країн, що вийдуть з кризи оновленими і здатними до динамічного зростання [5].

Відповідно виділено два етапи розвитку національної економіки:

I. 2010-2012 рр. – період подолання фінансової кризи та досягнення макроекономічної стабілізації, забезпечення нормального функціонування фінансових ринків та їх ролі в інвестиційних і структурних процесах.

II. 2013-2020 рр. – період формування фундаментальних основ сталого розвитку та активізації реформ з подальшим підвищенням конкурентоспроможності економіки України та забезпечення стійких темпів розвитку економіки.

Україна має посилити свою адаптованість та здатність швидко реагувати на світові виклики. Передбачається перехід економіки України до менш енергоємного та більш екологічно чистого економічного зростання [7].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, головною проблемою, яка дестабілізує вітчизняне виробництво, а з ним і успішне функціонування економіки України, є високий ступінь зносу основних засобів суб'єктів підприємства. Для вирішення цієї проблеми, а відтак і для подолання кризи виробництва в Україні необхідно стимулювати інвестиції у ті підприємства, які виготовляють основні засоби, а також у людський капітал, а саме на підготовку провідних фахівців технічних спеціальностей, та забезпечити зниження відсоткових ставок на цільові кредити (кредити на придбання основних засобів для виробничих підприємств).

Бібліографічний список

1. Бортнікова Н. Аналіз інвестиційної діяльності в Україні / Н. Бортнікова, О. Бортніков // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – С. 35-38.
2. Економіка України після кризи: орієнтири стратегічних реформ [Жаліло Я. А., Покришка Д. С., Белінська Я. В. та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2010. – 104 с.
3. Євтушенко О. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів в Україні / О. Євтушенко // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 171. – С. 127-129.
4. Наявність і стан основних засобів за 2010 рік / Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/ibd/nsoz/nsoz10_u.htm
5. Носова О. Про фундаментальні причини фінансових криз та життєздатність фінансових ринків сучасної форми / О. Носова // Економіка України. - 2011. - № 4. - С. 45-55.
6. Статистичні матеріали по стану ВВП України / Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Стратегія національної модернізації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.u-e-p.eu/our-activity/strategy/2011/september/strategya-ukrana-2020-strategya.html>
8. Шинкарук Л . Макроекономічні передумови та перебіг економічної кризи в Україні / Л. Шинкарук // Економічна теорія . – 2010. - № 2. – С.61-69.

Анотація

Проаналізовані причини виникнення економічної кризи в Україні. Визначені внутрішні чинники, які поглиблюють кризові явища в економіці. Запропоновано механізм подолання кризи виробництва в Україні.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, економічна криза, спад виробництва, економічне зростання.

Аннотация

Проанализированные причины возникновения экономического кризиса в Украине. Определены внутренние факторы, которые углубляют кризисные явления в экономике. Предложен механизм преодоления кризиса производства в Украине.

Ключевые слова: валовой внутренний продукт, экономический кризис, спад производства, экономический рост.

Annotation

The reasons of origin of economic crisis in Ukraine are analyzed. Internal factors which deepen the crisis phenomena in an economy are certain. The mechanism of overcoming of crisis of production is offered in Ukraine.

Key words: gross domestic product, economic crisis, downstream, economy growing.